

พึงยอมรับอย่างจริงจังว่า “วิกฤตมอบโอกาส” และ “ท่ามกลางทุกข์ สุขมีอยู่จริง”
“หมอดีที่สุด” กับ “หมอกันสุดท้าย” และ “มีสิ่งดี ๆ มากมายที่ได้มาจากการสูญเสีย”

เรื่องที่ยากเล่าเพื่อว่าอาจจะเกิดประโยชน์กับผู้อ่านที่ยังมีโอกาสดูแลพ่อแม่ที่
ท่านก็แก่ลงทุกวัน ป่วยเพิ่มขึ้น รวมทั้งผู้เป็นที่รัก ตลอดจนตัวเอง สำหรับเพื่อนแพทย์ การวางใจ
ที่ถูกต้องในการดูแลพ่อแม่เมื่อท่านป่วยมาก ทำให้เราลดความทุกข์ กังวลใจ และยังสามารถสร้างพลังซึ่ง
เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในเวลานั้น เวลาที่เราต้องเป็นที่พึ่งของญาติทุกคนอีกด้วย สิ่งนี้ยังสามารถ
นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดูแลผู้ป่วยต่อ ๆ ไป

แม้ตัวเองจะเป็นหมอ เมื่อคุณแม่ป่วย ทราบว่าเป็นโรคที่ไม่หาย การตัดสินใจ
เลือกหมอที่จะดูแล และความรู้เรื่องโรคนั้นพอทำได้ แต่การหาวิธีดูแลจิตใจของแม่ คนใน
ครอบครัวและตัวคุณเองนั้นยากอย่างยิ่ง ตอนนั้นไม่รู้จะถามใคร เริ่มที่ใด จำได้ว่าน้ำหนักลดไปเลย
สามกิโล ที่ทำคือโทรศัพท์คุยกับเพื่อนหมอก่อนที่เคยมีพ่อป่วย และสูญเสีย ถามอาจารย์แพทย์ ไม่ใช่
แง่โรค แต่เป็นด้านการดูแลจิตใจ

“วิกฤตมอบโอกาส”

จากสิ้นปีที่แล้ว (2554) ทำให้ต้องยกเลิกการไปญี่ปุ่น 7 วัน ทั้งที่เตรียมการไว้
ครบแล้ว และเลือกที่จะไปปฏิบัติธรรมเป็นครั้งที่ 2 ของชีวิตที่วัดป่าโสมพนัส จ.สกลนคร ช่วง
4-11 เมษายน ได้เรียนรู้อะไรมากมาย กลับมาปลายเดือนเมษายน พ่อต้องรับการผ่าตัดใหญ่ ซึ่งม
ความเสี่ยงสูง เดือนตุลาคมลูกต้องผ่าตัดในขณะที่น้ำท่วมกำลังเข้ากรุงเทพ และไม่รู้ว่าจะมี
หมอที่ผ่าตัดซึ่งบ้านก็กำลังจะน้ำเข้าจะมาตรวจเยี่ยมลูกได้จนหายหรือไม่ ต่อด้วยต้องย้ายออก
ต่างจังหวัดหนีน้ำ โดยภวานาย่าให้มีภาวะแทรกซ้อนกับพ่อ ลูก และแม่ที่ป่วยเรื้อรังต้องเข้า
ออกโรงพยาบาลบ่อย ๆ มาตั้งแต่ปี 2550 เดือนธันวาคมแม่เปลี่ยนจากโรคที่ไม่หายแต่ค่อยเป็น
ค่อยไป กลายเป็นชนิดใหม่ที่รวดเร็วรุนแรง เข้ารักษาตัวภายในโรงพยาบาลศิริราช สถาบันที่เรา
ศึกษา ตั้งแต่ มกราคมจนวันสุดท้ายที่จากไปอย่างสงบคือ 28 เมษายน 2555

เพราะ “วิกฤต” ครั้งนั้นทำให้ได้มี “โอกาส” ไปฝึกตัวเองในรูปแบบที่ตำราแพทย์ไม่ได้สอน จึงพอจะดูแลทุก ๆ คนได้อย่างมีสติมากขึ้น โดยที่ผ่อนคลายได้บ้าง

สงกรานต์ปีนี้เช่นกัน ไม่กล้าไปไหน เพราะแม่ป่วยมาก เลือกที่จะพาลูกเข้าไปทำกิจกรรมดี ๆ ในวัดใกล้ ๆ และค้างได้หนึ่งคืน ซึ่งก็ดีเพราะจะเที่ยวไทย ก็หาของทานยาก ไปต่างประเทศก็ง้อลำบาก และแพงกว่าปกติ เริ่มรู้สึกในช่วงสงกรานต์ปีละครั้ง ได้ไปวัด พักจิต พักใจกับลูกหรือครอบครัวเป็นสิ่งดีมาก

ก็เพราะ “วิกฤต” ครั้งนี้อีกที่ทำให้ได้มี “โอกาส” ไปฝึกตัวเองและลูกอีกครั้ง และกลับมาดูแลได้อย่างมีสติพอสมควร

“หมอที่ดีที่สุด และหมอกคนสุดท้าย”

อ.ธีระ แพทย์รุ่นพี่ศิริราช 2 ปีดูแลแม่อย่างดีที่สุดตลอดเวลาห้าปีเต็ม จำได้ว่าช่วงแรกก็หาข้อมูลว่าจะให้อาจารย์แพทย์ที่โรงพยาบาลใด ท่านใดมาดูแล แต่ยังไม่ได้หาจนสุด ๆ หรือ ก็ตัดสินใจว่าให้พี่ธีระเป็นผู้ดูแลด้วยความเอาใจใส่ เพียงรอยยิ้ม การอธิบายบนพื้นฐานความจริง แต่ให้ความหวัง สร้างกำลังใจ และที่สำคัญคือศรัทธาแก่แม่และเรา รวมถึงทุกคนในครอบครัว เราจึงคิดว่าพี่คนนี้แหละคือ “หมอที่ดีที่สุด” ของแม่แล้ว สิ่งนี้เองทำให้แม่มีกำลังใจดีเสมอ ปฏิบัติตนเชื่อฟังพี่ธีระทุกอย่าง ไม่ต่อต้านการรักษาใด ๆ ทั้งที่บางครั้งเจ็บปวดมาก และชื่นชมหมอของท่านอยู่ตลอดเวลา จนสองสัปดาห์ก่อนจากไปก็ยังพูดว่า “หมอธีระแกดีจะตายไป” “แม่เชื่อว่าหมอกคนนี้จะช่วยแม่ได้” “หมอไม่ให้แม่กลับก็ต้องเชื่อหมอ แม่เชื่อแกทุกอย่าง” เราได้เรียนรู้การเป็นหมอที่ดีจากพี่ธีระ พี่ไม่ได้ดีต่อแม่เท่านั้น แต่ต่อทุกคนในครอบครัว อีกสิ่งที่ได้เรียนรู้คือคนไข้แม่เป็นโรคที่ไม่หาย โดยเฉพาะระยะท้าย ๆ แม้จะอยู่ที่หอผู้ป่วยปกติแต่คนไข้และญาติต้องการดูแลจากแพทย์ พยาบาลไม่ต่างจากผู้ป่วยใน ICU เพราะความเจ็บปวดจากโรคที่ภาวะไม่ซำกั้นในแต่ละวัน ความทุกข์ในใจของญาติที่ไม่รู้จะช่วยคนที่เขารักได้อย่างไร เมื่อแม่ของเราเองเป็นคนไข้คนนั้น เราเข้าใจลึกซึ้งเลยว่าการดูแลที่สม่ำเสมอ เอาใจใส่ให้กำลังใจ การสัมผัส การช่วยเหลือ แม้โรคไม่หาย แต่ก็ขอให้ไม่ทรมาณจากการเจ็บปวดนั้นคือ

สิ่งที่มีคุณค่าเพียงใด แต่ “หมอกคนสุดท้าย” ไม่ใช่หมอกคนที่ดูแลแม่มาตลอด แต่คือ “การจากไป” ต่างหาก เพราะถึงอย่างไรพีธีระก็ไม่สามารถทำให้แม่หาย แต่ความทุกข์ของแม่ได้จบสิ้นลง สุขสบาย และพักผ่อนสมบูรณ์เมื่อ “การจากไป” ได้ช่วยท่านต่างหาก ความคิดนี้เราเพิ่งได้จากการอ่านหนังสือที่พี่สาวน้องเขยนำมาช่วยแจกในงานของแม่ สองวันหลังจากที่แม่จากไปชื่อว่า “ตายไม่มี” ของท่านปิยโสภณ จากวัดพระราม ๘ อ่านแล้วมุมมองของการจากไปเปลี่ยนทันที สบายใจขึ้นมาก เพราะยอมรับว่าตลอดห้าปีโดยเฉพาะสี่เดือนหลัง มีความสับสนเป็นระยะ ว่าเราทำดีที่สุดแล้วหรือยัง เพราะถึงอย่างไรก็ไม่มีทางทำให้แม่ได้สมบูรณ์ด้วยภาระต่างๆของตัวเอง คิดว่าหากได้อ่านหนังสือเล่มนี้ก่อน คงทำให้เราดูแลแม่ด้วยจิตใจที่เบิกบาน และช่วยให้แนวทางแก่คนในครอบครัวได้ดียิ่งขึ้น เล่มก็เพียงเล็ก ๆ บาง ๆ ไม่ก็หน้าเท่านั้นเอง

“สิ่งดี ๆ มากมายที่ได้จาก สูญเสีย”

เราสูญเสีย “เสีย” แต่แม่ “ได้” พักผ่อน สุขสงบ และสบาย เราได้เรียนจบหลักสูตรแพทย์จริง ๆ เมื่อได้ฝึกหัดดูแลแม่ตัวเอง ในเวลาที่ท่านป่วยหนัก จนวาระที่ท่านจากไปต่อหน้าของเราอย่างสงบ แม่เป็นยิ่งกว่าอาจารย์ใหญ่ (คือร่างผู้ล่วงลับที่อุทิศแก่โรงพยาบาลให้นักศึกษาแพทย์ศึกษาทุกส่วนของร่างกายในวิชากายวิภาค) คือแม่ “จากไป” ให้ดูเป็นตัวอย่าง โดยที่ เป็นผู้เลือกอย่างสงบ ก่อนจากไปสองสัปดาห์ แม่พูดให้น้องสาวฟังว่า “ไปได้แล้วละ สุคนธ์” ซึ่งแม่ไม่เคยพูดเลยก่อนหน้านี้ ท่านคงเลือกแล้วว่ามันเป็นสิ่งที่ท่านต้องการที่สุดในเวลานั้น จริงเช่นที่หลายคนบอกเราว่าถึงที่สุด ผู้ป่วยเขาอาจเลือกออกมาเอง ซึ่งเราสามารถนำไปใช้กับการดูแลผู้ป่วย คนใกล้ชิดที่ยังอยู่ และเป็นตัวอย่างของการจากไปให้แก่ตัวเองด้วย ก็เหมือนทุกสิ่งหากได้เตรียมหรือทำแบบฝึกหัดมาบ้าง พอเจอของจริง ก็พอจะมีแนวทางอยู่บ้าง การร่วมกันดูแลแม่ทำให้พี่น้องกลับมาใกล้ชิดกัน ห่วงหาอาทรกันมากขึ้น พ่อก็ทำอาหารอร่อยไปฝากแม่บ่อย ๆ เมื่อแม่จากไป เราต้องช่วยกันทำให้รักกันมากกว่าเดิมสิ่งที่ไม่เคยทำก็อยากทำ พี่สาวชวนกันว่าจะพาพ่อไปต่างประเทศ ไปแบบทั้งครอบครัว ก็เราเหลือแต่พ่อแล้ว ต้องรีบทำ

“ท่ามกลางทุกข์ สุขมีอยู่จริง”

งานของการจากไป ทำให้ได้เห็นน้ำใจของญาติ เพื่อน ผู้ร่วมงานมากมาย ที่รวมถึงการมาร่วมงาน ส่งพวงหรีดมา ร่วมทำบุญ เขียนคำไว้อาลัย หรือเพียงรำลึกถึง ที่ทำให้ซาบซึ้งใจอย่างบอกไม่ถูก ไม่เคยคิดอะไรมาเวลาไปร่วมงานของผู้อื่น หรือการกล่าวแสดงความเสียใจ ไม่รู้เลยว่าผู้เป็นลูกรู้สึกเช่นไร ก็ไม่มีวันรู้ได้หรอกจนถึงวันของแม่ตัวเอง ทุกสิ่งที่ได้รับยิ่งใหญ่มากจริง ๆ ในความรู้สึก จำได้ว่าวันที่เห็นผู้คนมาร่วมงานแต่งงาน ดีใจและรู้สึกขอบคุณพ่อแม่ที่เป็นเพราะท่านจึงมีแขกผู้มีเกียรติของท่านมาในงานของเรามากมาย แต่ความรู้สึกเมื่อเห็นคนก้าวเข้ามาในงานของแม่ มันซาบซึ้ง ตื่นตื้นใจกว่าหลายท่านัก เพราะไม่ใช่งานรื่นเริง ที่จัดครถในโรงแรมงานแต่งงานที่หายาก แต่ติดตามวัดที่ยากกว่า แสดงว่าเขาตั้งใจจริง ๆ และคิดกลับกันว่าเพราะพ่อแม่ทำให้เรามีงานทำ มีคนรู้จัก ท่านเลี้ยงลูก ๆ ให้เป็นคนดี จึงมีเพื่อนที่ยังรำลึกถึงและมาในงานของท่าน และบางคนยังมาร่วมงานหลายวัน ญาติสนิทบางท่านก็มาแทบทุกวันอีกด้วย บางทีเราจะเลือกไปงานเพื่อสังคม เช่น เพื่อน ผู้ร่วมงาน จนลดความสำคัญของงานรวมญาติต่าง ๆ แต่จากนี้ความรู้สึกเปลี่ยนไป เพราะความสัมพันธ์ของญาติที่แน่นหนา ลึกซึ้ง และเห็นเรามาตั้งแต่ยังไม่มีเรา มันมีคุณค่ามากนัก ตัวเมียพี่ชายคนโตของหมอ หมงน้องชายคนที่สิบ ก็มาร่วมงานถึงสี่วันรวมวันสุดท้าย เป็นความกรุณาต่อสะใภ้คนเล็กอย่างเราจริง ๆ ทุกคืนกลับมา เราจะส่งข้อความขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ ที่สละเวลามาร่วมงาน จากใจของเรา คำที่ post ใน facebook แสดงความเสียใจของการจากไปของแม่ มันตื้นตื้นใจกว่าที่อวยพรวันเกิดของเราเสียอีก

ตอนแรกก็นึกว่ารู้สึกเช่นนี้คนเดียว พี่สาวในวันที่สามของงานมาจับมือคุณน้ำตาไหลว่า “คูสิ แม่คงดีใจนะ แม่เคยพูดว่าแม่ไม่มีใคร วันงานแม่คงไม่ค่อยมีใครมา แต่นี้มีพวงหรีดจากไหนมากมายที่มีผู้นำมามอบให้” ส่วนน้องสาวก็ส่ง e-mail ขอขอบคุณเพื่อนร่วมงานใจความว่า “.....เวลาที่มีความทุกข์ ก็ยังมีความสุขเล็กๆที่ได้เห็นน้ำใจจากคนที่รู้จัก ญาติบางคนตัวเองป่วยต้องนั่งรถเข็น แต่มางานคุณแม่ทุกวัน เพื่อนบางคนไม่ได้สนิท เจอกันครั้งสุดท้าย 20 ปีที่แล้ว ได้ข่าวก็มา เพื่อนบางคน ปีนีปีชง ก็มีน้ำใจมาร่วมงาน น้องบางคนรู้จักผิวเผิน ก็เป็นน้องใน office

แทบไม่เคยติดต่อกันเลย เสร็จงานก็แวะมา เพื่อนพี่สาวคนหนึ่งเคยโทรชวนเลิกติดต่อกันไปเกินกว่า 20 ปี แต่พอได้ข่าวก็มา ที่บอกว่าคนเราจะเห็นใจกันก็ตอนที่มีความทุกข์เป็นอย่างนี้ นี่เอง.....” จึงรู้ว่างานของแม่ ลูก ๆ เขาารู้สึกกันเช่นไร

“ไม่มีทุกข์ของใครหนักกว่ากัน”

แม่ป่วยห้าปีเต็มเป็นช่วงที่แม่เข้าออกโรงพยาบาลบ่อย ๆ มีการป่วยหลายระบบ เปลี่ยนไปมา แทบทุก 1-2 สัปดาห์จะต้องมีปัญหาใหม่ให้ขบคิด เพราะแม่มีโรคเดิมมากอยู่แล้ว ความทุกข์จึงไม่ใช่ของผู้ป่วยเท่านั้น แต่เป็นทุกข์ทั้งบ้าน ช่วงแรกแม่บ้านหายไปกับน้ำท่วม ไม่มีคนช่วยดูแล ต้องทำงานและงานบ้าน และต้องเที่ยวดูแลแม่ด้วย เหนื่อยสุด ๆ แทบจะกลานขึ้นเตียงนอน ตอนนอน ดันเข้าก็มีอรุณสวัสดิ์เป็น WhatsApp จากพี่สาวที่ส่งมาข้างไว้กลางดึก บอกกับกระดาศอดได้ประตุเล่าอาการแม่ ซึ่งถ้ามีก็แปลว่าต้องตั้งสติก่อนเปิดอ่าน บางทีโชคดียหน่อยที่ในกระดาศเขียนว่า “มีขนมในตู้เย็น เธอเอาไปกินได้” ทุกครั้งที่แม่มีอาการอะไรใหม่ แม่เราไม่อยู่ เราจะได้รับการบอกกล่าวจากพี่น้องเสมอ หลายครั้งเครียด เหนื่อย ยิ่งเวลาเหนื่อยจากงาน คนใช้หนัก กลับมาบ้านก็เหมือนไม่มีเวลาหยุดพัก เพราะมีผู้ป่วยคนสำคัญอยู่ที่บ้าน จึงเป็นช่วงที่เราต้องใช้สติในการดำรงตนให้เป็นปกติสุขตลอดระยะเวลาห้าปี

ทำให้มีโอกาสหันไปมองคนที่ทุกข์กว่า เช่นบางครอบครัวต้องดูแลลูกที่ป่วยตั้งแต่เกิด การเข้าคิวรอพบหมอ การหาห้องพักผู้ป่วยในโรงพยาบาลศิริราชที่มีผู้ป่วยหนาแน่น รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่สูงมาก ซึ่งเรามีโอกาสที่ดีกว่าหลายคนเพราะเป็นแพทย์เอง เป็นศิษย์เก่า แม่ใช้สิทธิเบิกราชการของพ่อ แล้วผู้ป่วยอื่น ๆ ที่ไม่มีสิ่งเหล่านี้ ทุกข์ของเขาจะก็เท่าทวีคูณของเรา

“กายทุกข์ แต่ใจก็สุขได้ อยู่ที่รู้จักเลือก”

เพราะเรามองเห็นหนทางยาวไกลของโรคที่แม่ต้องเผชิญ สงสารแม่และคนรอบข้าง และไม่รู้ว่าจะรักษาจิตใจของทุกคนอย่างไร แต่แม่เข้มแข็งกว่าที่เราคิดไว้มาก แท้ที่จริงท่านยอมรับโรคของท่าน โดยพร้อมจะต่อสู้ แม่จึงเป็นนักสู้ที่กล้าหาญในความรู้สึก การป่วยทำให้แม่ดูแลสุขภาพตัวเองดีขึ้น หัดปัก cross -stitch ได้ภาพสวยหลายภาพ ที่ชีวิตนี้ไม่เคยทำ และ

ไม่น่าจะหัดทำได้ในวัยนี้ สวดมนต์นานกว่าชั่วโมง ปฏิบัติธรรม ทำให้แม่กายป่วย แต่จิตใจแม่ดี
มาก

“เลือกที่จะไปอย่างไร”

ช่วงสี่เดือนหลัง ต้องไปกลับบ้านกับศิริราชซึ่งไกลมาก รถติด เราเลือกไปช่วง
ประมาณหกโมงเย็น กลับสามทุ่ม หลังเลิกงานตัวเอง กลับมานอนก่อน เพราะกลัวขับรถไม่ไหว
กลัวตัวเองประมาทเมื่อต้องขับรถกลางคืน แม้จะไปดูแลแม่ไม่ได้เต็มที่ สิ่งที่ปลอบใจตัวเองคือ
ทำให้ดีที่สุดเท่าที่เรามีกำลังทำได้ เพราะแม่ป่วย แต่เราและคนที่เหลือต้องแข็งแรง เข้มแข็ง จึงจะ
มีสติดูแลท่านได้ การตัดสินใจว่าแม่จะจากไปอย่างไรเป็นสิ่งยากมาก เคยได้เรียนว่าผู้ป่วยต้องมี
สิทธิเลือก แต่ความเป็นจริงถ้าแม่รู้และให้ท่านเลือก ท่านจะเป็นอย่างไร อาจารย์เราแนะนำใน
วันที่ท่านมางานว่า เราพูดตรง ๆ ไม่ได้ น่าจะเล่ายกตัวอย่างคนอื่น แล้วแม่อาจเลือกสิ่งที่ท่าน
ต้องการได้ เราก็มองจริงนะ แคนนี่ทำไม่คิดไม่ได้ จริงที่ว่าปัญหาตัวเองมักคิดไม่ออก ส่วนมากเรา
คุยกับพี่สาว แต่ตอนใกล้ ๆ เราขอประชุมน้องสาวและเชิญพ่อด้วย เล่าให้ฟังตามความเป็นจริง
ให้ทุกคนแสดงความเห็นเข้าใจตรงกัน เราจะได้ไม่รู้สึกลึกซึ้ง เพราะเป็นการตัดสินใจของทุกคนที่
รักแม่ที่สุด พวกเราขอที่จะให้แม่จากไปอย่างสงบดีกว่ายื้อไว้ด้วยอุปกรณ์เทคโนโลยี ซึ่งผลลัพธ์
สุดท้ายไม่แตกต่างกัน

การได้ปรึกษาพระที่ตนเองนับถือ อ่านหนังสือที่ไม่ใช่ตำราวิชาการ แต่เป็นตำรา
ธรรมะที่ให้ข้อคิดที่ไม่ได้เรียนตอนเป็นนักศึกษาแพทย์ และหัดปฏิบัติธรรมที่เคยทำน้อยนิด
ทั้งหมดนี้คือตำราชั้นเยี่ยมที่สอนในสิ่งที่เราไม่เคยสนใจศึกษา หรือเตรียมตัว เตรียมใจว่าหาก
โรคที่ป่วยที่เราเรียนรู้มาเกิดกับผู้ใกล้ชิดหรือพ่อแม่ของเรา เราจะรับมือเช่นไร จะเป็นการดี
เพียงใด หากเราได้รู้จัก และเรียนรู้มาก่อน และเราจึงอยากปลูกฝังไปถึงลูกหลาน เพื่อให้เขา
ไม่ได้มีแต่ความรู้ แต่มีความเข้าใจชีวิตด้วย เพื่อเป็นเกราะให้แข็งแรงเมื่อมีสิ่งมากระทบแรง ๆ

“การเตรียมพร้อมย่อมดีกว่า รวมทั้งการจากไป”

ขนาดเรารู้มาก่อนถึงห้าปีว่าโรคของแม่ไม่หาย รู้ว่าใกล้แล้วมาสี่เดือน และรู้ว่าใกล้มาก ๆ มาสองสัปดาห์ ในวันที่มาถึงจริง ทุกอย่างก็ยิ่งจุกละหุก เพราะมีอีกมากที่เราไม่ได้รู้มาก่อน เพียงคืนวันที่ 28 เมษายน ได้รับโทรศัพท์จากน้องสาวที่เฝ้าแม่ว่าแพทย์เวรให้ตามญาติมาดูอาการแม่ ตอนนั้นรู้สึกอื้อ ๆ ในหัวเพราะฟังจากแม่มาตอนบ่ายสอง ซึ่งแม่ดูปกติเหมือนทุกวัน สิ่งที่ทำคือบอกตัวเองให้รีบตั้งสติให้ได้ก่อน เตรียมของที่จำเป็น ปลุกพ่อ หมอหมงสามมิชออกไปด้วย ตามแม่บ้านมาดูแลเด็ก ๆ ทั้งสามคน น้องโทรหาพี่สาวที่ทำงานอยู่ airport ส่วนเรากำชับเขาว่าอย่าขับรถเอง และให้น้องเขยเป็นผู้ขับรถ หมอหมงไปไหว้พระในห้องพระ และสิ่งสุดท้ายที่คิดว่าใส่กระเป๋าคือเข็มกลัดมีรูปหลวงตา และคำว่า “รู้สึกตัว” จากวัดที่เราไปมาเมื่อปีก่อน

พยายามเจริญสติที่เอาไม่ค่อยจะอยู่มาตลอดทาง คำจากหนังสือธรรมะที่เพิ่งอ่านสองวันก่อนท่องมาตลอดว่า “มีสติอยู่กับตัว จะทำให้รู้จัก อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา จนเราสามารถมองการจากไปของคนที่เรารักได้อย่างสงบและเข้าใจ” เมื่อไปถึงทุกคนก็ไปร่ายล้อมแม่อย่างอบอุ่น อย่างที่ได้ตั้งใจ และเตรียมไว้ ท่ามกลางน้ำตาของพี่และน้อง และคำถามที่ยังเหลือ เราบอกว่าถึงตอนนี้ ได้เวลาที่แม่จะได้พักผ่อนแล้วให้ท่านสบายเถอะ เปิดบทสวดชินบัญชรที่แม่ชอบและปกติเปิดให้ทุกคืน พี่สาวจับมือแม่จนนาทีสุดท้าย เราก็พนมมือ สวดไม่เป็น แต่ตั้งใจให้แม่ตามที่มีผู้สอนว่าการจากไปโดยไม่หวังว่าผู้ยังอยู่จะอาลัยและเศร้าโศก จะเป็นการจากไปอย่างสงบ เพราะเราทำอะไรไม่ได้มากกว่านั้นในเวลานั้น ปกติพยาบาลจะตามแพทย์ให้มาฟังหัวใจผู้ป่วยตอนสุดท้ายว่าไม่เต้นแน่แล้ว เพื่อเป็นการยืนยัน คินนั้นเราต้องฟังหัวใจของแม่เราเองที่หยุดนิ่ง รวบรวมสติถึงที่สุดแล้วบอกทุกคนว่า “แม่พักผ่อนเถอะนะ ไม่ต้องเป็นห่วง วันนี้ทุกคนมาครบ มาอยู่กับแม่” กราบที่อกแล้วก็ไปกราบที่เท้าขอขมาแม่ ในสิ่งที่เราทำได้ผิดพลาดหรือล่วงเกินท่าน ถอดสายและอุปกรณ์ต่าง ๆ จากตัวแม่ เราคิดว่าเราได้ทำหน้าที่สมบูรณ์แล้ว

เราถามตัวเองว่าถ้าหากการจากไปแบบไม่ได้เตรียมการ เตรียมใจ หรือการจากไปอย่างกระทันหันล่ะ มันจะเป็นความทุกข์ยากลำบากใจเพียงไร ถึงเราเองจะได้เคยบอกคนรอบ

ข้างไว้บ้างว่าเราต้องการอย่างไร เพื่อว่าถึงเวลาจริงคนอื่น ๆ รวมทั้งตัวเราเองจะได้ตั้งสติได้บ้าง รวมทั้งหากเราทำได้ทำทุกสิ่งทุกอย่างที่ดีที่สุด ทั้งให้ตัวเอง คนที่เรารัก แม้ไม่สำเร็จก็ได้วางแผนไว้ เมื่อถึงเวลาต้องจากไป ก็คงไม่มีอะไรต้องห่วงอีก วันที่แม่จากไปแล้วได้ยินคำสรรเสริญมากมาย เราจึงได้กระตุ้นเตือนใจเราว่าให้รีบทำความดี เพราะสิ่งที่เหลืออยู่คือคุณงามความดีที่ทุกคนจะยังรำลึกถึงเราจริง ๆ

“อย่ารอกอดแม่ในวันแม่ (แบบที่เราทำ) เพราะบางทีท่านอาจไม่สามารถรอเรา”

ยังขอบคุณพี่สาวเสมอ หนึ่งสัปดาห์ก่อนแม่จากไป วันนั้นตั้งใจจะไปงานวันแห่งสติที่สวนโมกข์ กรุงเทพ กับลูกและหมอมง อยากไปมาก โรมานาน แต่พี่สาวคุยให้ฟังว่า แม่เพิ่งบอกว่า “แม่รอเจอหน้าลูกทุกวัน” บอกว่าเธอลงไปก่อนเถอะ จึงได้มาหาแม่ในวันนั้น มาตอนบ่ายต้น ๆ จำได้ว่าแม่สีหน้าอิดโรยมาก แต่ยิ้มอย่างมีความสุข แล้วบอกว่า “ดีใจจังตื่นมาก็ได้เจอลูกแต่เช้าเลย” เพราะที่ผ่านมาระยะไปตอนค่ำเสมอ แล้วเข้าไปกอด แม่บอกว่า “กอดลูกนี่มันชื่นใจจริง ๆ อบอุ่นจัง” แล้วก็โอบกอดเราแน่น ๆ เราเอาหูฟังไปฟังปอดให้ แม่บอกว่า “มีลูกเป็นหมอก็คืออย่างนี้เอง” ถามว่าเหนื่อย เจ็บไหมแม่วันนี้ แม่ยิ้มอย่างมีความสุขแล้วบอก “สบายดี” คงเหมือนเดิมที่แม่ไม่ยอมให้ลูกกังวล นี่คือวันสุดท้ายที่เรากอดแม่ ขณะที่แม่ยังมีแรงกอดตอบ ขณะที่แม่ยังพูดความรู้สึกได้ เพราะจากวันนั้นสองวัน แขนแม่อ่อนแรงยกไม่ได้ และพูดไม่ได้ หากเราไม่มาหาแม่ตามที่พี่สาวบอก เราคงพลาดโอกาสนี้ เพราะเราลืมหิวคิดว่าเราอดแม่ได้จนวันสุดท้ายก็จริง แต่แม่อาจไม่อยู่ในภาวะของการรับรู้ว่าคุณมากอด

เราเคยคิดว่าเราเป็นหมอ คงมีโอกาสทำให้แม่ได้ดีที่สุด และต้องเป็นคนจัดการทุกสิ่งทุกอย่าง แต่ไม่ใช่เลย พี่สาวคนโตได้แสดงบทบาทของความเป็นพี่ใหญ่ที่ดีและสมบูรณ์แบบ พี่จัดการเรื่องเวรสลักกันมาเฝ้าแม่ พี่เลือกบอกพี่แหม่มมาช่วยเฝ้า ซึ่งเป็นญาติที่แม่รักมาก ชอบปฏิบัติธรรม ทำให้แม่ได้ฟังคำเตือนสติ และพี่แหม่มก็นำซีดีบทสวดมนต์มาเปิดให้แม่ฟังทุกวัน พี่สาวยังจัดเรื่องอาหารแต่ละมื้อ เป็นผู้มาเฝ้าบ่อยครั้งและนานหลายวัน ถึงจะวินิจฉัยสั่งการรักษาไม่ได้ แต่เมื่อใดที่สังเกตอาการแม่ผิดปกติ จะรีบโทรบอกเรา ที่สำคัญได้พาแม่สวด

มนต์ และกอดแม่ในยามที่แม่รู้ตัวมากที่สุด ส่วนน้องสาวที่ดูไม่ค่อยเป็นสาระในสายตาของพี่ ๆ ตั้งแต่เด็ก ๆ มีสองวันรวมทั้งคืนสุดท้ายของแม่ที่น้องมาเยี่ยม และตั้งใจจะกลับ แต่เมื่อเห็นแม่อาการไม่ดีก็ตัดสินใจอยู่กับแม่ ทั้งที่ตัวเองไม่ได้เตรียมอะไรมาเลย

“ทำให้แม่ตอนแม่อยู่กับเรา”

ความภูมิใจของเราที่ได้ทำให้แม่คือ เดือนมกราคมที่เริ่มทราบว่าอาการมาก เรารีบถามถึงสิ่งที่ท่านอยากทำที่สุด และท่านได้เลือกทำบุญสร้างกุฏิให้วัดป่ากาลิโก จังหวัดกาฬสินธุ์ของท่านชุตินิพนธ์ ซึ่งก็เป็นพระที่เราและหมอมงเคารพและเคยนิมนต์มาให้แม่ได้สนทนาธรรมที่บ้าน และต่อมาเป็นที่เคารพและศรัทธาของแม่ จากนั้นทุกเดือนที่ท่านลงมากรุงเทพฯ ท่านจะแวะมาเยี่ยมแม่ ทำให้แม่ได้สนทนาธรรมในยามที่แม่กายไม่สบายแต่ก็ได้ความอิมเอบใจมาช่วย ได้เห็นภาพกุฏิที่ร่วมสร้างมีความคืบหน้า

เรากับพี่ได้ตัดสินใจหาคนจากศูนย์ที่หาได้อย่างยากลำบาก ในจังหวัดที่ไม่แน่ใจว่าคนเฝ้าเดิมอาจไม่กลับมา ค่าใช้จ่ายมากกว่าเท่าหนึ่งของที่เป็นอยู่ แต่เป็นการตัดสินใจที่ถูกต้องอย่างยิ่ง เพราะได้คนเอาใจใส่ มีประสบการณ์ดูแลแม่ได้อย่างดี ที่สำคัญคือถูกใจแม่

จนเมื่อแม่จากไป ของชำร่วยในงาน เราเคยเห็นป้ายแดงผูกลูกอมก็ไม่เข้าใจความหมาย ทราบภายหลังว่าเป็นความเชื่อ ส่วนเราอยากแจกหนังสือธรรมะให้ทุกคืนสวด เพื่อเป็นกุศลให้แม่ ตอนแรกจะซื้อหนังสือท่านชุตินิพนธ์ สอบถามได้ว่าต้นทุนต่ำสุดก็ 45 บาทต่อเล่ม เราก็ไม่มีกำลังขนาดนั้น ก็หาติดต่อจนได้ซิดิของหลวงตาที่วัดป่าโสมพนัส ที่เราเคยไปราคาแผ่นละสิบบาท หมอมงช่วยรีบไปเอาของในวันรุ่งขึ้น และท่านชุตินิพนธ์ซึ่งลงมากรุงเทพฯพอดี ก็ช่วยนำหนังสือจากวัดต่าง ๆ ที่ท่านรู้จักกับพระในวัดนั้นซึ่งจะขอได้หลากหลายและจำนวนมาก เราจึงได้มีหนังสือมาแจกทุกวัน เราเลือกให้ลูกสาว และลูกน้องสาวเป็นผู้แจกเมื่อมีผู้มาไหว้แม่ เพื่อให้ทุกคนรับไป เพราะบางคนเกรงใจ หรือชีวิตนี้ไม่คิดจะอ่านหนังสือธรรมะ แต่พอเห็นหน้าและได้ยินเสียงเรียกร้องจากเด็ก ๆ ว่า “หนังสือที่ระลึกงานของคุณยายค่ะ” ก็รับไปได้ทุกคน สมตามเจตนา

หากเป็นพวกเราเอง สามารถไปขอรับหนังสือจากวัดต่างๆ ที่มีการพิมพ์เผยแพร่ เป็นธรรมทาน เช่นวัดญาณเวศกวัน นครปฐม แล้วร่วมทำบุญ แต่คงเอามาไม่ได้มากนัก (www.watnyanaves.net) หรือทำบุญแล้วแจ้งว่าต้องการพิมพ์ก็เล่ม ซึ่งทำบุญต่อได้อีกคือ เอา กลับมาเพียงบางส่วน ส่วนที่เหลือไว้เพื่อมีผู้มาขอรับภายหลังได้อีก ซึ่งกรณีนี้ต้องรอเวลา เช่นที่ วัดพระราม ๙ (ติดต่อ 02-719-7550-1) หรือวัดสนามในมีหนังสือจำหน่ายในราคาไม่สูงนัก ยิ่ง ภายหลังได้อ่านเจอคำว่า “ธรรมทาน ชนะทานอื่นใดทั้งปวง” ซึ่งท่านอธิบายว่าไม่ใช่แปลว่าได้ บุญมากกว่าสิ่งอื่น แต่เหมือนคั้งสอนเด็กให้สอนจับปลา ไม่ใช่ให้ปลา คือการให้หนังสือ ถ้ามีคน ได้อ่าน แล้วนำไปปฏิบัติ ไปแนะนำต่อ ธรรมะดี ๆ ก็แผ่ขยายกว้างไกลออกไป เป็นประโยชน์ แก่คนหมู่มาก ก็ดีใจที่ได้ทำให้แม่ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อแม่จากไป การทำอาหารทำบุญไปให้ การ นำเงินที่มาจากผู้ร่วมทำบุญในงานแม่ ไปบริจาคตามสถานที่ที่แม่เคยประสงค์ ก็คงไม่เกิด ประโยชน์เท่ากับทำอะไรให้ท่านตอนที่ท่านยังอยู่ ซึ่งเราเข้าใจลึกซึ้งแล้วจริง ๆ

“งานของการจากไป เหมือนการไปทำผลให้หาย”

แต่ละวันที่ผ่านไป การปล่อยใจ กำลังใจ จากผู้มาร่วมงานหรือเพียงส่งใจมา การที่ลูก ๆ ต้องไปเตรียมงานที่วัดทุกวัน เปรียบเหมือนเวลาเรามีแผลสด ที่ต้องทำแผลทุกวัน คือมันจะค่อย ๆ ดีขึ้น แสบลดลง แล้วก็หาย เหมือนความห่อเหี่ยว เสรีาโศกในใจได้ถูกรักษาให้ดีขึ้นอย่างรวดเร็ว บางส่วนมาจากความเหนื่อยล้าจากงานแต่ละวัน เพราะกว่าจะเสร็จได้เข้านอน และพี่สาว น้องสาว เป็นเหมือนกันคือนอนไม่หลับ ไปหลับเอาตีสอง ถ้าหลับก็ตื่นเอาตีสาม เป็น เพราะมันจะคิดวน ๆ และเหตุการณ์แต่ละวันผ่านไปเร็วมาก แต่วันหลัง ๆ ทุกอย่างจะดีขึ้นเอง มุมมองงานของการจากไปของเราเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง รู้ถึงคุณค่า ความสำคัญ และไม่ได้ มีแต่ความเศร้าสร้อย หากแต่เป็นการเรียนรู้ข้อดีเลิศของผู้ที่ยังอยู่ พระท่านว่าหนึ่งคนจากไป ควรจะมีล้านคนตื่น คือตื่นมาเข้าใจชีวิตอย่างฉลาดตามความเป็นจริง

สุดท้ายอยากขอบคุณหมอหมง และพี่สาวของหมอหมงที่เป็นผู้นำธรรมะดี ๆ มา ให้เรา ทำให้เราผ่านเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีสติกว่าเดิม

ท้ายที่สุดขอขอบคุณ Poppy น้องเขยที่ช่วยอ่านลายมือ และพิมพ์บทความนี้

5 พฤษภาคม 2555 16.50 น

สำหรับผู้ที่ยากรู้ว่า “เมื่อแม่จากไป ต้องทำอะไรบ้าง” เพราะเราเองก็ไม่เคยกล้าจะคิด จะถาม หรือเตรียม พอถึงเวลาของแม่ทำให้ทุกสิ่งต้องรีบเร่ง ยังดีมีน้องเขยที่แม่พึ่งจากไปปีก่อนช่วยได้มาก ๆ

เมื่อแม่จากไปโดยสงบ ผู้ช่วยพยาบาลจะเช็ดตัว แล้วถามว่าแต่งหน้าทาปากไหม ซึ่งเราไม่อยากทำ สวมชุดที่แม่ชอบ ซึ่งเราไม่ได้เตรียม โชคดีมีหนึ่งชุดที่แม่ใส่มาวันที่เข้ามาโรงพยาบาล แล้วก็รออยู่ที่ห้องสองชั่วโมง จึงไปที่แผนกพยาธิวิทยา เพื่อดำเนินการให้ยาให้แม่ดูพร้อมในวันรดน้ำ เจ้าหน้าที่ไม่ให้เราเข้าไปดู

ช่วงนั้นเราเริ่มแบ่งคนเป็นสองกลุ่ม เพราะน้องเขยบอกว่าต้องเก็บแรงเพราะจากนี้จะเหนื่อยมาก ส่วนหนึ่งจึงกลับไปนอนพัก ตื่นมา แบ่งหน้าที่กันคือ เลือกวัดโดยถามความต้องการของพ่อเป็นหลัก ดูศาลาว่ามีไหม เลือกศาลาใด ใหญ่เล็กดูตามปริมาณแขกที่คาดว่าจะมา สวดกี่วัน สาม ห้า หรือเจ็ดวัน จะฉาบฉวยวันใด เมรุว่างเวลาใด บางวันสำคัญทางวัดจะฉาบฉวยไม่ได้ รับประทานอาหารที่เลือกไปวางด้านหน้าในพิธี และต้องรีบนำมาตั้งแต่ตอนเคลื่อนแม่ไปวัด ทางร้านจะขยายและใส่กรอบ แจ้งข้าวญาติ เพื่อน ผู้ร่วมงาน เจ้าภาพในแต่ละกินคือใคร ส่วนมากก็จะมีผู้แจ้งขอเป็นเจ้าภาพเพื่อเป็นเกียรติ เลือกการจัดดอกไม้ ของเรากับพี่ความเห็นตรงกันคือไม่อยากให้งานเศร้า จึงเลือกจัดดอกไม้คล้ายงานแต่งงาน เลือกชนิดและกะปริมาณอาหาร ซึ่งยากนะ ของเราเอาแบบกล่องสำเร็จ พกง่าย ถ้าไม่ทานก็เอากลับได้ ทั้งยังเลือกบางชนิดเป็นขนม เก็บได้ หากแจกไม่หมดในวันนั้น ของชำร่วย ของเราเอาหนังสือธรรมะ และก็มีป้ายแดงเพื่อผู้ที่เชื่อถือ คนถ่ายรูป คนช่วยแจกของซึ่งมักเป็นญาติ ๆ ทำความเข้าใจกับผู้ดูแลศาลาและพิธีกร การเลี้ยงเพลพระสិบบรูปเมื่อครบเจ็ดวัน และอีกสิบบรูปในวันฉาบฉวย ของเราพระที่วัดไม่มีเลยในวันสุดท้ายเพราะติดกิจนิมนต์หมดแล้ว โชคดีท่านชุตินิพนธ์ ภูวนานิมนต์พระ

และพระลูกศิษย์จากวัดอื่นๆมาช่วย และท่านอยู่ส่งแม่จนเสร็จงานวันสุดท้าย แม่คงได้สงบกาย และสุขใจจริงๆ ชุขของสังฆทาน ส่วนมากทางวัดมิให้ แต่เราจะเตรียมเองก็ได้ และการเก็บอัฐิ ไว้บางส่วน หรือไปลอยอังคารหรือไม่ ที่ใด ต้องอย่าลืมการทำบุญครบร้อยวัน หนังสือในวัน ฌาปนกิจ ควรมีพิมพ์ข้อความให้ทราบว่าเป็นงานแม่ คำขอขอบคุณจากญาติ ซึ่งต้องรีบด่วน เรา เลือกทำเป็นใบพิมพ์เดี่ยว ๆ แล้วมาปะลงในหนังสือ พี่ น้อง และพ่อทำหน้าที่ลงบัญชีรายรับจาก ผู้ร่วมทำบุญ และรายจ่ายทุกคืน เพื่อคดยอดสุทธิที่จะไปทำบุญต่อตามสถานที่ต่าง ๆ ที่แม่เคย ประสงค์ เราพบว่าค่าใช้จ่ายในงานมีไม่น้อยเลยในแต่ละวัน คิดเห็นใจคนที่ลำบากกว่าเราในการ จัดงานเช่นนี้ เขาจะอย่างไร

วันแรกที่แม่จากไป ศาลาไม่ว่างเลย จึงต้องให้แม่อยู่ที่โรงพยาบาลอีกหนึ่งคืน จะ มีการเลือกที่บรรจุ สีผ้าแพรที่จะใช้ตอนรดน้ำ รถมารับไปวัด มีพระมานำแม่ ทั้งหมดนี้ทาง โรงพยาบาลรับผิดชอบ รวมทั้งไปทำใบมรณบัตรที่ใช้เพียงบัตรประชาชนของแม่กับญาติหนึ่งคน และสำเนาทะเบียนบ้าน ที่รับที่สุดคือรูปใส่กรอบ เพราะเมื่อมาถึงต้องถือน้ำแม่มาที่ศาลา พิธี พี่สาวคนโตจุกจุกเทียบ ซึ่งจะไม่ให้ดับอีกเลยตลอดงาน และเจ้าหน้าที่จะแนะนำเราในการ พุดบอกแม่ว่าจะพาไปไหน อีกสิ่งหนึ่งที่ต้องเตรียมคือเหรียญบาท ฟังทราบว่าตลอดทางพระ ท่านจะมาด้วย และท่านแนะนำให้หย่อนข้าง ๆ รถจุดที่ข้ามไฟแดง เลี้ยวซ้ายเลี้ยวขวา ขึ้นลง สะพาน เป็นระยะเพื่อให้แม่ตามมาถูก และพุดบอกทางกับแม่เป็นระยะ ยังแซวแม่ตอนขึ้นทาง ด่วนว่าตามให้ทันนะแม่ เราเตรียมมาหนึ่งร้อยกว่า ๆ เหลือก็ให้ลูกหลานเก็บไว้ เมื่อมาถึงศาลา พร้อมรับพอดี คิดเหมือนคนใช้รอเตียง admit เลย คือตอนบ่ายต้น ๆ ศาลายังไม่ว่าง เจ้าของเดิม ยังฌาปนกิจไม่เสร็จ มาถึงยังปิดกวาด และเก็บพวงหรีดเก่าไม่เสร็จเลย ศาลาวัดก็แน่นราวกับ เตียงในโรงพยาบาล แล้วพระท่านกลับ เราก็อยู่กับเจ้าหน้าที่ของวัด ก็เตรียมพร้อมรดน้ำทำความ เคารพ ที่ต้องเตรียมเพิ่มคือพวงมาลัย น้องสาวเป็นคนเตรียมของใช้จำเป็นที่แม่รักเพื่อใส่ไปด้วย ตอนจบการรดน้ำก่อนสวดพระอภิธรรม อื่น ๆ เช่น น้องสาวไปแลกเงินธนบัตรเพื่อเตรียมเป็น ปัจจัยสำหรับถวายไปกับสังฆทานคืนละสี่รูป ก็คูณจำนวนวันรวมทั้งวันเลี้ยงเพล เตรียมพานรับ เงินร่วมทำบุญ พี่สาวและน้องสาวต้องไปซื้อชุดดำเพิ่ม เพราะต้องใช้ติดกันทุกวัน รองเท้าดำ

หุ้มสั้น ส่วนเราขอยืมจากพี่น้องเอา รวมทั้งถุงน่องดำ พี่ว่าเป็นเจ้าภาพต้องเรียบร้อย แฟนของพี่สาวด้วยความที่ได้ช่วยเหลือคนไว้มากมาย จึงเป็นที่รักทำให้มีคนอาสาช่วยงานแม่จำนวนมาก เช่นเอาพัดลมตัวโตมาช่วยระบายความร้อนเพราะช่วงนั้นร้อนมาก ๆ เอาไอศกรีม และผ้าเย็นมาช่วย เราช่วยกันคนละไม้คนละมือ ทำให้เห็นคุณค่ากันและกันมากขึ้น คนรับเงินร่วมทำบุญ แจกอาหาร น้ำ เด็กๆให้แจกหนังสือ และไปต้อนรับผู้มาร่วมงาน การเขียนกระดานชื่อหน่วยงานเจ้าภาพต้องให้ความสำคัญ ห้ามผิด ซึ่งเราเบลอ เหนื่อยมาก ผิดทั้งวันที่และหน่วยงาน พี่สาวที่ทำงานให้ลาเจ็ดวัน ส่วนเราพอดีลาไว้เพื่อไปงานประชุมอยู่แล้ว ขนาดนี้ยังวันที่สี่ของงานกว่าจะพออยู่ตัว ไม่เหนื่อยมาก นี่ยังคิดที่วันแรกได้พักเตรียมงานเพราะสาลาไมว่าง ถ้าต้องมีพิธีตั้งแต่วันแรกคงยุ่งมาก

พอได้ความคิดแล้วว่า ถ้าไปร่วมงานของการจากไป มีอะไรให้ช่วยได้มากมาย ยิ่งกว่างานแต่ง หรืองานทำบุญ เพราะงานเหล่านั้น เขาได้เตรียมพร้อมมาอย่างดีแล้ว ที่ทุกคนเหนื่อยมาก เพราะทุกสิ่งเราไม่ได้เตรียมไว้ จึงต้องจัดหาอย่างรีบเร่ง ขณะที่ต้องเตรียมจัดงานไปด้วย เราเองเคยคิดจะเตรียม เช่นรูปใส่กรอบ แต่ก็เกรงจะไม่สมควร แต่อยากบอกความรู้สึกว่า เมื่อรู้ว่าเวลาใกล้เข้ามา การเตรียมของที่ต้องใช้ซึ่งมีจำนวนไม่น้อย เตรียมหาหนังสือธรรมะที่จะแจก งานที่ต้องพิมพ์ ท่านก็คงสบายใจที่เห็นลูกหลานไม่เหนื่อยมาก และทุกอย่างจะได้ลงตัวทันเวลา

วันฉาปนกิจ ทุกอย่างจะผ่านไปอย่างรวดเร็วมาก แทบไม่มีเวลาต้อนรับผู้มางานเลย เริ่มจากเลี้ยงพระเพล นิมนต์พระเทศน์ จากนั้นเคลื่อนแม่รอบเมรุสามรอบ ก่อนนำขึ้นเมรุ มีพระสงฆ์สี่รูปให้เราประเคนดอกไม้อยู่ด้านบน และต้องให้เตรียมทำเหรียญผูกโบว์ไว้โปรยทานซึ่งจ้างทางวัดได้ คิดและเชิญแขกผู้มีเกียรติเป็นผู้ทอดผ้าบังสุกุล มีตั้งแต่หนึ่งท่าน หรือมากกว่า เราเชิญห้าท่าน ที่เราต้องเตรียมคือเขียนประวัติแม่ การเรียน การงาน ครอบครัว ลูก หลาน และเราเลือกให้หลานทั้งสามเป็นผู้เขียนบรรยายความรู้สึกที่มีต่อยาย และเป็นผู้กล่าวในงานทั้งหมดด้วยตนเอง ถือเป็นโอกาสให้เด็กๆมีส่วนร่วมและกล้าแสดงออกเป็นครั้งแรกในงานของยาย ซึ่งพวกเขาจะจดจำไว้ได้ตลอดไป ซึ่งก็เป็นที่เอ็นดูของผู้ร่วมงาน และเด็ก ๆ ก็ได้รับความภาคภูมิใจกลับ

บ้าน เขิญแขกผู้มีเกียรติวางผ้าบังสุกุลที่ละท่าน ถึงท่านสุดท้ายที่มียศสูงสุด เจ้าหน้าที่ให้เราขึ้นไปรอไปรยทาน พบว่ามีเด็ก ๆ เกือบสามสิบคนมารอที่เชิงบันไดแย่งกันรับเหรียญที่เราต้องโยนให้อย่างสนุกสนาน จากนั้นเดินแจกดอกไม้จันทร์ ซึ่งต้องให้แขกแต่ละท่านเป็นผู้หยิบเอง ไม่ให้ส่งต่อ จากนั้นแขกทุกท่านวางดอกไม้จันทร์ เมื่อเดินลงมาก็แจกหนังสือที่เราเตรียมไว้ ซึ่งต้องทำให้รวดเร็วทันแขกที่เดินต่อ ๆ กัน จากนั้นก็เป็นส่วนของญาติ เจ้าหน้าที่จะให้ทุกคนพบแม่อีกครั้ง แล้วจึงนำดอกไม้จันทร์ทั้งหมดใส่ แล้วนำแม่ไปสถานที่สุดท้าย ซึ่งลูกหลานจะวางดอกไม้จันทร์ ณ จุดนั้น ตอนนั้นเราก็ตั้งจิตอธิษฐานให้แม่อีกครั้ง จะใช้เวลาประมาณสองชั่วโมง ไปแอบถามเจ้าหน้าที่ว่ารู้ได้อย่างไรว่าจะเสร็จแล้ว เขาบอกก็ดู แล้วก็ชี้ให้ดูช่องเล็ก ๆ เป็นกระจกที่ส่องเห็นภายใน ก็เลยขอดูบ้าง เห็นเปลวไฟถูกรอบ ๆ ที่บรรจุ สักพักครึ่งชั่วโมงต่อมาพาลูกกับหลานมาคุยด้วยพบว่าไม่เห็นอะไรแล้วนอกจากเปลวไฟสีส้มที่สุกสว่าง

เมื่อตอนจะเริ่มฌาปนกิจซึ่งอยู่หน้าศาลาเดิม ก็เริ่มเห็นแขกของเจ้าของศาลาคนใหม่ทยอยเข้ามาแทนที่ ตอนแรกเราถึงว่าใคร พอจบพิธีคราวนี้ ภาพเก่า ๆ ในวันแรกที่พามา มันเหมือนย้อนฉายให้ดูเลย คือเจ้าของเก่ายังไม่เสร็จดี เจ้าของใหม่ต้องการเข้าแล้ว ภาพการเคลื่อนพวงหรีดออก กวาดดูศาลาอย่างรีบเร่ง พวงหรีดของเจ้าของใหม่ก็เข้ามาแทนที่อย่างรวดเร็ว

เช้ารุ่งขึ้น 8.00 น ก็มารับอัฐิแม่ไปลอยอังคาร เขาวางอัฐิบนถาดปูผ้าขาว คนเราสุดท้ายที่เขาเรียงไว้ให้เหมือนตอนยังอยู่ เหลือความยาวเท่าช่วงแขน ก็ได้เตือนสติเราอีกครั้งหนึ่ง แล้วเอาดอกไม้ปนกับเหรียญสามสิบสองบาท ตามความเชื่อให้ครบสามสิบสองประการ พรมน้ำอบไปรยลงไป มีพระมาสดคให้หนึ่งรูป แล้วห่อผ้าขาวบางใส่ลงในถุง (หม้อดินสำหรับใส่อัฐิเพื่อลอยอังคาร) เหรียญส่วนหนึ่งเก็บออกให้ลูกหลานเก็บไว้ จากนั้นไปที่วัดช่องลมสมุทรสาคร พอดีมีญาติอยู่ที่นั่น ช่วยลงให้ได้คิวแรก เพราะตอนไป 10.00 น จงถึงสิบเจ็ดคิวแล้ว ไม่น่าเชื่อเลย คงเป็นที่ที่คนส่วนใหญ่ทราบ มีเรือ และอุปกรณ์พร้อม แต่แนะนำให้นำดอกไม้มาเองจะได้มากและถูกกว่า แล้วลูกหลานก็ลงเรือไปกลับประมาณ 40 นาที ออกไปไกลพอสมควร ใต้กิ่งเรือจะให้พี่สาวคนโตเป็นหลักในพิธี ก็มีเครื่องเซ่นไหว้แม่ย่านางเรือ ของมาแก่

แม่ แล้วก็ร่วมทำบุญเพื่อนำไปถวายเป็นสังฆทานในภายหลัง แล้วให้พี่สาวอุ้มลุงแล้วหย่อนให้
สุดมือก่อนปล่อยลง ตอนที่ตกไปถึงน้ำนั้น ความรู้สึกเหมือนแม่จากไปหายไปจากพวกเราจริงๆ
แล้ว ใต้กิ่งบอก แล้วลุงก็จะละลายเพราะทำด้วยดิน แล้วทุกคนไปรดดอกไม้ตามทางที่เรือแล่น
ใต้กิ่งก็พูดว่าขอให้แม่พระชนนี แม่พระคงคา สิ่งศักดิ์สิทธิ์รับแม่ไปสวรรค์ด้วย

“ว่าด้วยเรื่องการแต่งหน้า”

ขอแทรกเรื่องเบาๆ แต่เป็นเรื่องจริง หน้าแรกคือหน้าแม่ ที่เราว่าไม่อยากจะแต่ง
แต่การตัดสินใจสุดท้ายจากพี่สาวน้องเขยบอกว่า ควรแต่งเพื่อให้แม่ดูดีในเวลารดน้ำ เราเลย
ตัดสินใจรีบโทรแจ้งว่าขอให้ “แต่งหน้าอ่อนๆ” เชื่อไหมว่าเราเองตอนเห็นแม่จากไปรู้เลยว่าที่
เหมือนการนอนหลับนั้นมัน เหมือนจริง ๆ แม้เคยเห็นคนใช้ก็ไม่เหมือนหน้าแม่ที่เราเห็นท่านมา
ตลอดชีวิตเรา เวลาไปรดน้ำงานอื่น ๆ ไม่เคยกล้ามองหน้า มองแม่เป็นคนแรก จึงได้เข้าใจเลยว่า
ไม่ได้เป็นสิ่งที่น่ากลัว เหมือนหลับสบาย แถม “การแต่งหน้าอ่อน ๆ” ช่วยให้แม่ดูดีจริง ๆ ดู
สวยงามกว่าตอนท่านป่วยเสียอีก เพราะมีสีสันทันขึ้นมาหน่อย อีกหน้าคือหน้าเราเอง เพิ่งเห็น
ประโยชน์ของ eye liner กันน้ำก็ตอนนี้ เพราะสงกรานต์ที่ผ่านมาเพิ่งค้นพบว่า eye liner ที่ใช้อยู่
มันกันน้ำดีมาก เพราะลงว่ายน้ำทะเล แล้วไปหาที่อาบน้ำจืด ล้างหน้าดูๆ ปรากฏว่า แปลกใจมาก
เมื่อเห็น eye liner ยังติดทน ในงานที่อาจมีการเสียน้ำตาเช่นนี้ แต่ไม่แต่งหน้าก็จะดูทรุดโทรม
เกินไป เราจึงมั่นใจที่จะใช้ eye liner ชนิดนี้ทุกวัน แต่ mascara นั้นไม่กล้าเลย เพราะที่ใช้
มายังไม่เจอชนิดที่กันน้ำได้จริงๆ

สุดท้ายอยากขอบคุณหอมหอง และพี่สาวของหอมหองที่เป็นผู้นำธรรมะดีๆ มา
ให้เรา ทำให้เราผ่านเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีสติกว่าเดิม

ท้ายสุดอีกครั้งขอขอบคุณ Poppy น้องเขยที่ช่วยอ่านลายมือ และพิมพ์บทความนี้

19 พฤษภาคม 2555 22.30 น